

2025-06-12
Dnr: 043/2025

Namn: Kulturdepartementet
ku.remissvar@regeringskansliet.se
ku.kkm@regeringskansliet.se

Remissyttrande - SOU 2025:24 Publiken i fokus: Reformer för ett starkare filmland

Inledning

Sveriges Dövas Riksförbund (SDR) är en ideell och demokratisk intresseorganisation som företräder döva och teckenspråkstalande i Sverige. Vi verkar för ett samhälle där svenskt teckenspråk har samma förutsättningar som andra språk, och där döva ges full delaktighet i samhällsliv, utbildning, kultur och demokratiska processer.

Vi tackar för möjligheten att yttra oss över betänkandet *SOU 2025:24 – Publiken i fokus*. Det är positivt att regeringen vill modernisera filmpolitiken och stärka relationen mellan publik, skapare och institutioner. Samtidigt konstaterar vi att centrala frågor om språklig och kulturell mångfald – särskilt kopplade till svenskt teckenspråk – är anmärkningsvärt frånvarande. Döva och teckenspråkstalande saknas som publik, som kulturutövare, som språkgrupp och som målgrupp för insatser inom produktion, distribution och visning.

Det riskerar att förstärka exkluderingen av en språklig och kulturell minoritet som redan i dag har begränsad tillgång till svensk filmkultur på sina egna villkor.

Teckenspråkets ställning – en språklags- och demokratifråga

Svenskt teckenspråk är sedan 2009 erkänt i svensk lag. Enligt språklagen (2009:600) §8 ska svenskt teckenspråk likställas med de nationella minoritetsspråken och ges reella förutsättningar att bevaras, utvecklas och användas. Det innebär att staten har ett särskilt ansvar att främja teckenspråkets ställning i alla samhällssektorer – inklusive kultur- och filmpolitiken.

Trots detta nämns inte teckenspråk överhuvudtaget i betänkandet. Det signalerar ett strukturellt osynliggörande av en av Sveriges historiska språkgrupper och förstärker risken att teckenspråkstalandes kulturella uttryck fortsätter att marginaliseras.

Om det framtida filmsystemet ska vara inkluderande, hållbart och rättighetsbaserat måste det utgå från att svenskt teckenspråk inte bara är ett hjälpmedel eller en översättning – utan ett fullvärdigt språk med egna uttryck, konstformer och berättartraditioner.

Dövas rätt till tillgänglighet – mer än teknik (kapitel 20–21 §§)

Utredningen föreslår ett nytt tillgänglighetsstöd (28 §) för att främja filmvisning för personer som är döva, synskadade, hörselskadade eller har lässvårigheter. Detta är ett steg i rätt riktning. Men utredningens syn på tillgänglighet är starkt begränsad till tekniska lösningar, såsom textning, syntolkning och digitala hjälpmedel.

För döva innebär tillgänglighet något mycket mer fundamentalt. Det handlar om:

- **språklig tillgång** till filmer på svenskt teckenspråk – inte enbart via textremsor,
- **visningsformer anpassade för visuella publikbehov**, till exempel teckenspråkstolkade moderatorer, ljussättning och språkval,
- **möjlighet till delaktighet i hela produktionskedjan** – från manus, regi och inspelning till distribution och publikdialog.

Att reducera tillgänglighet till teknik utan att beakta språk och kultur riskerar att befästa dövas position som passiva konsumenterna snarare än aktiva deltagare i filmkulturen.

Förslag:

- Utvidga 28 § så att stöd kan användas för att skapa, visa och sprida film på svenskt teckenspråk – både originalverk och översatta produktioner.
- Erkänn svenskt teckenspråk som ett språkområde i sig, i linje med språklagens statusdefinition.

Teckenspråkig barnfilm – ett kulturpolitiskt ansvar (kap. 10.3)

Barn har enligt Barnkonventionen (artikel 31) rätt att delta i det kulturella och konstnärliga livet, på lika villkor. Det innebär också att barn har rätt till kultur och berättelser på sitt språk.

I dag saknas nästan helt filmproduktion för barn på svenskt teckenspråk. De berättelser som produceras görs ofta med begränsade resurser, och når sällan nationell spridning. Resultatet blir att teckenspråkstalandes barn får växa upp utan teckenspråkiga hjältar, identifikation eller representation i bildmediet – något som har djupgående effekter för språkutveckling, självkänsla och kulturell tillhörighet.

Förslag:

- Inför ett särskilt barnkulturspår inom filmpolitiken, med riktat stöd till produktion av barnfilm på svenskt teckenspråk.
- Säkerställ att Filminstitutet har ett uppdrag att främja tillgång till film på teckenspråk för barn och unga.

Nationella minoriteter – och teckenspråkets osynlighet (kap. 10.3)

SOU 2025:24 nämner stöd till film på nationella minoritetsspråk. Det är viktigt och bör utvecklas. Men svenskt teckenspråk nämns inte – trots att det enligt språklagen likställs med dessa språk. Det skapar en inkonsekvens i hur språkliga minoriteter behandlas i filmpolitiken.

Teckenspråk är inte bara ett kommunikationsmedel, utan också ett kulturellt uttryck med unika estetiska former och berättartekniker. Det bör därför erkännas på samma sätt som andra minoritetsspråk i både lagtext och bidragsfördelning.

Förslag:

- Inkludera svenskt teckenspråk i alla skrivningar som berör stöd till minoritetsspråkig film.
- Tydliggör teckenspråkets kulturella och språkliga status i styrdokument, bidragskriterier och regleringsbrev.

Egenproduktion – men utan döva producenter? (kap. 13.5)

Begreppet egenproduktion beskrivs i betänkandet som producenters eget risktagande i form av arbete snarare än kapital. Det saknas dock analys av hur strukturella ojämlikheter – till exempel brist på nätverk, tillgång till resurser, eller språkliga hinder – påverkar vem som har verklig möjlighet att producera film i Sverige i dag.

Döva filmskapare har historiskt exkluderats från filmbranschens kärnstrukturer. Det gäller både utbildning, finansiering, samproduktion och distribution. Att inte synliggöra detta i reformförslaget riskerar att reproducera exkludering.

Förslag:

- Inför ett särskilt inklusionsstöd för döva och teckenspråkiga manusförfattare, regissörer och producenter.
- Erkänn att egenproduktion också handlar om språklig och kulturell mångfald, inte enbart om marknadslogik.

SDR:s konkreta förslag till åtgärder

1. Inför ett särskilt stöd till filmproduktion på svenskt teckenspråk – jämförbart med stödet till nationella minoritetsspråk.
2. Utvidga tillgänglighetsstödet enligt 28 § till att inkludera filmproduktion, visning och spridning på svenskt teckenspråk.
3. Tydliggör Filminstitutets ansvar att främja teckenspråkig film, motverka audism och höja kompetensen om språklig tillgänglighet.
4. Skapa samrådsformer för döva och andra språkminoriteter inom filmpolitikens struktur, exempelvis rådgivande grupper eller förankringsprocesser.
5. Synliggör svenskt teckenspråk i alla relevanta delar av reformens lagtexter, förordningar och styrdokument.

Avslutande kommentar

Film är inte bara en konstform – det är ett språk, ett uttryck och ett sätt att spegla vilka vi är som samhälle. För att filmen ska vara relevant och tillgänglig måste den rymma alla röster. Och för att döva och teckenspråkiga ska kunna delta som jämbördiga publik, berättare och producenter, krävs ett aktivt ansvarstagande från staten.

Vi uppmanar regeringen att omarbeta SOU 2025:24 så att språklig rättvisa, kulturell mångfald och demokratisk tillgång till bildkonst blir verklighet – på alla språk, inklusive svenskt teckenspråk.

Med vänlig hälsning

Åsa Henningsson, förbundsordförande
Sveriges Dövas Riksförbund

Kontakt: Tommy Aldergrim, intressepolitisk handläggare tommy.aldergrim@sdr.org